

Az iskoláskori hadarás és dadogás

1. tétel:

Óvodáskori:

A dadogás, mint kommunikációs zavar. A dadogás tünetegyüttese (beszéd, mozgás, viselkedéses tünetek), a tünetek enyhülése és súlyosbodása. A dadogás etiológiája. A dadogók személyisége és családja. Az óvodai megsegítés lehetőségei. Az óvónő tennivalói.

Bibliográfia:

1. Mérei V. – Vinczéné Bíró E.: Dadogás (etiológia és tünettan). Tankönyvkiadó. Budapest. 1984.

2. tétel:

Iskoláskori:

A hadarás meghatározása, differenciálása a gyorsbeszédtől és a pöszeségtől. A hadarás etiológiájára vonatkozó nézetek (organikus és pszichodinamikai elméletek). A hadarás tünetei (beszéd, kognitív, mozgásos, nyelvi). A hadaró írása. Az iskolás hadaró viselkedésének jellegzetességei és a pedagógus megfelelő attitűdje, az empátia fontossága.

Bibliográfia:

1. Vassné Kovács E. /szerk./: Hadarás. OKI. Budapest. 1993.

3. tétel:

A dadogás és a hadarás kialakulásának pszichodinamikája. A környezet, a család szerepe jellegzetes szülői viselkedésformák. A hadarók és a dadogók személyiségjellemzőinek ismertetése és összehasonlítása. A dadogás, mint kommunikációs zavar. A dadogás tünetei, a tünetek enyhülése és súlyosbodása. A dadogás gyakorisága, megjelenésének leggyakoribb időpontjai. Az iskolás dadogó nehézségei a tanítási órán. A pedagógus segítségadásának lehetőségei.

Bibliográfia:

1. Mérei V. – Vinczéné Bíró E.: Dadogás (etiológia és tünettan). Tankönyvkiadó. Budapest. 1984.
2. Vassné Kovács E. /szerk./: Hadarás. OKI. Budapest. 1993.

4. tétel:

A dadogás etiológiája, az organikus, a pszichés és a pszichoszomatikus nézetek. A dadogás fajtái (fejlődéses-élettani, organikus, funkcionális, traumatikus, hadarásos). A megsegítés lehetőségei. A beszéd-, a légző-lazító-mozgásos gyakorlatok célja, formái. A pszichoterápia szerepe a dadogás kezelésében.

Bibliográfia:

1. Mérei V. – Vinczéné Bíró E.: Dadogás (etiológia és tünettan). Tankönyvkiadó. Budapest. 1984.
2. Klaniczay S.: Esetek a gyermekpszichoterápia területéről. BGGYTF. Pszichológiai Intézet. Budapest. 1992.

16.

Dadogás

BALBUTIES

3:1

1. tétel

Dadogás: a beszéd összerendezettségének a zavara, amely a ritmus és az ütem felbomlásában, s a beszéd görcsös szaggatottságában jelentkezik (Kanizsai).

A dadogás, mint kommunikációs zavar:

Wyatt is beszédzavar helyett inkább kommunikációs zavart említ, amely kiterjed a beszéd valamennyi megnyilvánulási formájára, a beszéd megértésére (beszédpercepció), a beszédre, mint kifejező tevékenységre (expresszív beszéd) továbbá az olvasásra és az olvasásra.

Kommunikációt két szempontból közelíthetjük meg:

Egyik a tartalmi szempont, ami azt fejezi ki mi a mondanivaló jelentése, értelme, a másik a beszédpartnerhez való viszony, ami a kijelentés értelmét színezi, a mondanivalót különböző hangsúllyal, dallamformákkal látjuk el, ez a metakommunikáció. Watzlawich a nyelvi közlés két kódolás formáját különbözteti meg.

Digitális kódolás: a beszéd mondattani felépítésére vonatkozik.

Analóg kódolás: a mondanivalót értelmezi. Zavartalan kommunikáció esetén az analógiás és digitális kód egybeesik.

A dadogás tehát a személyiség közötti a társas kapcsolaton belül kialakuló konfliktusokból eredő beszédreakció. A dadogásban megnyilvánuló beszédrend ellenesség az ember számára a legjelentősebb – a társas kapcsolatokat kifejező-kommunikáció zavara.

A dadogás a kommunikációs elmélet szerint nem a hagyományos értelemben vett tünet, hanem olyan magatartásforma, amely a kommunikáció megzavart funkciójából következik.

A dadogás a kommunikációs kapcsolat olyan módja, amelyben a beszédpartner által megszokott beszédformákból eltérő reakció következik be. A dadogás a verbális kifejezés zavara, funkcionális rendellenesség, amely elsődlegesen a beszéd ritmusát érinti, a fonációs szervek megbetegedése nélkül.

A dadogás tünetei: A beszéd összerendezettségének a zavara, amely a ritmus és az ütem felbomlásában, s a beszéd görcsös szaggatottságában jelentkezik. A dadogás jelenségéhez a kiegészítő az izomgörcs.

1. Görcsös megakadások a beszéd folyamatban:

- beszéd folyamatosságát megakasztó, a beszéd szervek izomzatában fellépő, görcsszerű jelenség.

Fajtái:

- a) klónusos görcs: hang, szótag v. szó gyakori, gyors ismétlése (sz. sz. sziget) (izomok ritmikus összehúzódása)
- b) tónusos görcs: dadogó nem tudja a beszédet elkezdni v. spasztikusan elnyújtja a kezdő hangot (ö. csak nyög) (tartós összehúzódás, nem elenged)
- c) tano-klónusos: a kettő együttes, váltakozó fellépésében nyilvánul meg.

A dadogás a beszéd folyamatosságát megakasztó, a beszéd szervek izomzatában fellépő, görcsszerű jelenség. A dadogás jelenségéhez a kiegészítő az izomgörcs.

2. Az úgynevezett nehéz hangok: Pl. *replem'v'v'v' (t a u)*

Nehéz hangoktól való félelem fokozódik, amikor valami fontosat akar mondani. Egyrészt a betegségtudat: „nem vagyok képes rá” másrészt az akarat, hogy beszélnem kell, fokozott izgalmat és erőlködést vált ki.

A dadogó keresi a kritikus hangot, hogy elkerülje azt, amikor pedig ki kell ejtenie, fokozottan figyel rá.

Spontán beszédben igyekeznek elkerülni a zárhangokat, ezért átalakítják a mondatot, vagy szinonim szavakat keresnek.

Ez a típus rosszabbul olvas, mint beszél, hiszen olvasáskor nincs mód a veszélyes hangok elkerülésére.

3. A dadogók légzési sajátosságai

- beszédlégzés nyugalmi állapotban egyenletes, vannak azonban fokozottan érzékeny dadogók, akik már csekély pszichés megterheléskor légzési zavart mutatnak.
- beszéd közben a légzésük erősen megváltozik: a mellkasi és hasi légzés asszinkronja jellemzi
- dadogókra jellemző, hogy elpazarolják a levegőt: hangképzés előtt, hangos zajjal lélegeznek ki és csak maradék levegővel beszélnek.

4. Dadogással járó együttmozgások

+ *hiperaktivitás*

A dadogók beszédét kísérő, akarattól független izommozgásokat, együttmozgásokat nevezik. Gyakori az arcizmok tikkszerű rángása, nyelv kiöltése, csettintő, szopó nyelvmozgások, szemhunyorítás stb. A végtagokban jelentkező együttmozgások pl: láb dobálása, combra ütés.

Együttmozgások (húzó, rágó, ugró, dobó) Pl. *malumata*

5. Fonációs mozgások és a gége mozgásának zavarai

A dadogókra jellemző igen erős görcsös hangszalagzárás hatására súlyosabb esetekben a hangszalagok vérzése, nyálkahártyák megvastagodása, hangszalagsomók is felléphetnek. Ennek következménye a hangzavar. (túlhangos fonációban v. szavak, szótagok elnyújtott éneklésszerű kiejtésében nyilvánul meg.)

- *gégeműködés zavarai (húzó görcsök)*
- *hangszalagzáródási rendell.*

*általában szemmozgás
visszemenés
általában mozdulatos*

Fonációs tünetek	Túlmozgásos tünetek
<ul style="list-style-type: none"> - fátyolozott, érdesebb hang - rekedt, mélyebb hang - fonációs fáradékonyság (dyslalia, paralalia, parafrasia) - kényszeres vokalizáció - kezdőhangoknál való elakadás - hehezetes kezdés 	<ul style="list-style-type: none"> - rágóizmok görcsök merevsége artikulációnál - táogás - túlmozgás a nyakban, a fej elfordulásával - váratlan nyelvklónus beszéd közben (rángatózás) - nyelvbe, gégetájra görcsös szorító érzés - túlmozgás vállban, felső-alsó végtagokban (dobbantás)

6. Hangképzési és prozódiai tünetek:

a) időtartam változásai:

- vokális hangokat rövidebben konzonánsokat hosszabban ejtik.
- gyakori a kemény, elnyújtott hangindítás, szókezdés

b) beszédtempó gyorsulása:

- dadogók beszédtempója gyorsabb, mint az ép beszédűeké

c) monotónia: beszéd-től való félelem, menekül a beszédhelyzetektől

Ettől lesz a dadogó beszéde sajátosan zárt, halk, gyors és bizonytalan és pontatlan artikulációjú.

7. Dadogók beszédének nyelvi sajátosságai:

Görcsös megakadásokon túl több sajátosság mutatható ki.

a) emblofrázia: sztereotip szavakat v. szótagokat iktat beszédébe (izé, nahát, lám, na, vagyis...)

b) szintagmatikus eltérés: közlés megfogalmazásának zavara

- helytelenül megfogalmazott mondatok
- egyes szavak összevonása
- d szó egy részét v. az egész szót kihagyja
- mondatokat befejezetlenül hagyja

c) paradigmatikus eltérések: gondolat hiányosságával, befejezetlenségével függ össze

- dadogónak nem jut eszébe a megfelelő szó
- 1-2 mondattal kísérli meg kifejezni magát, ezeket azonban befejezetlenül hagyja.
- 1 mondatot 2-3 különböző mondattal fejez ki stb.

A dadogót nyelvi ismereteinek alkalmazásában félelem gátolja meg. Nehéz megtalálnia gondolatai kifejezésére a legmegfelelőbb módot.

d) ismétlés:

- ezek kiejtési és nem tartalmi ismétlések
- egész mondatot ismétli
- ugyanazt a kifejezést alkalmazza egy mondaton belül
- megismétli a mondat vagy szó elejét

e) írásban mutatkozó sajátosságok

- írás megkezdésének nehéz volta,
- vonalvezetés folyamatosságának hiánya
- ismétlések, javítások, átírások, áthúzások, betűkihagyások
- erős nyomaték

8. Nemzeti Könyvtár (Könyvtár) J. Megjegyzés:
 Dadogás enyhülése: hirtelen

Dadogás enyhülése:

Folyamatosan beszél: énekléskor (figyelem a dallamra nem a kiejtésre koncentrálódik)

- versmondáskor: a jól ritmizálható, kész szöveg könnyíti a beszédet
- suttogó beszédben
- mélyebb fekvésű beszédben
- kórusban, közösen mondott szöveg esetén

A dadogás csökken, amikor a dadogó nem érez felelősséget a közlendő tartalmát illetően. Meghatározó jelentőségű a dadogót hallgatók magatartása.

Kisgyerekekkel, játékkal, kis állattal is félelem nélkül beszél.

Szerepet játszva valakit utánozva, bábozáskor a dadogó más „én”-t vesz fel, így beszéde folyamatossá válik.

Pozitív v. negatív erős, szokatlan stimuláció is kedvező lehet (dadogó is folyékonyan káromkodik)

Ugyanannak a szövegnek többszöri hangos elolvasása esetén a dadogás súlyossága csökken.

Idősebb nyelven

Dadogás súlyosbodása:

- fokozódik a dadogás testi és szellemi fáradtság esetén
- idegrendszerük fokozottan reagál az időjárás változásra
- az idegrendszer és a hormonális háztartás megterhelései is kiváltják a dadogás súlyosbodását.
- fokozott hús és tojásfehérje-tartalmú táplálkozás
- telefon beszélgetés
- beszélgetés természetétől is függ
- amikor a dadogó számára fontos emberekkel beszél, többször akad meg és ha többen hallgatják (publikus beszéd)

— *idegrendszeri - idegrendszeri problémák*

- ha valamit nehéznek ítélünk meg, kritikus önmegfigyelés szorongással jár együtt
- ha valamilyen tünetet, el akarunk fojtani és figyelmünk a félelemre irányul az még inkább fokozódik
- dadogó rosszabbul beszél tudatosan alkalmazott kontroll hatására.

Dadogás ^{ok kóroka} etiológiája:

1. Szomatogén elméletek:

A dadogás centrális v. perifériás idegrendszer örökölt ill. szerzett neurológiai v. biokémiai rendellenesség következménye.

a) örökletesség: 40-60% férfi túlsúly, ikervizsgálatok is alátámasztják, környezetnek egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak. *Utazási kártya*

b) laterális dominancia zavara: sok a balkezes, kétkezes vegyes dominanciájú. Erőszakos átállítás jobb kézre dadogást válthat ki.

c) veleszületett beszédgyengeség:

- egyik vezető tünete a megkésett beszédfejlődés
- beszéd megindulása után tartós pöszeség, majd hadarás, dadogás és iskolában az írás-olvasás-helyesírás nehézségei jelentkeznek.

d) Vegetatív labilitás:

Nagy agyfélteke hiányos irányító szerepe a vegetatív idegrendszer funkcionális egyensúlyának szabályozásában.

e) konstitúció:

Görcsös megbetegedésre való hajlam (dadogás – epilepszia között összefüggés mutatható ki)

f) kora gyermekkori agysérülés

g) fertőző és egyéb megbetegedések

☞

2. Pszichogén elméletek:

- dadogás létrejöttében jelentős szerepe van a neurózisnak
- közlés és elhallgatás élményéhez tapadó konfliktus neurotikus tünet
- erőszakos szobatisztaságra szoktatás
- túlzott követelmények előli kitérés lehetősége
- a dadogás szorongásos neurózis kifejezője
- dadogás a beszéddel szembeni gátlás
- a gátlás konfliktus következménye
- az érzelmi alkalmazkodóképesség zavara
- dadogás elfojtott komplexumokkal függ össze: (büntudattal társult szexuális élmények, apa irányi gyűlölet elhallgatása).
- összefügg a dadogás az én-bizonytalansággal
- anya-gyerek kapcsolat korai zavarára vezethető vissza

A dadogás szorongást fejez ki, amikor a szervezet valamilyen neurotikus folyamat következtében fenyegetve van.

a) kisgyermekkor és szülői hatások szerepe

- dadogást provokáló szülői háttér, ellenséges érzületek, nem kívánt gyermek, közömbösség

b) ijedtségélmény:

- beszédhiba kiváltó tényezője
- az idegrendszert érő traumára való válaszreakció

c) fejlődéses krízis elmélete: (Wyatt)

A dadogás nem a gyermek teljes nyelvi készségének a fogyatékossága, inkább csak a számára jelentős felnőttel való kommunikációs próbálkozás nehézsége.

d) viselkedéstani magyarázat:

A dadogás helytelen beszédreakció, szituatív hibásan megtanult viselkedés.

3. PSZICHOSZOMATIKUS elméletek

(Szomatikus és pszichikus együtt)

a) – vele született diszpozíció } áll a dadogás eredetének magyarázatában
- minimális agysérülés
- millióártalom

b) szomatikus és tanuláselméleti koncepció:

- a hajlam, örökletesség, korai agysérülés stb. következtében fellépő dadogás szorosan összefügg emocionális stressz helyzetekkel pl. elmarasztalással, dicsérettel stb.

c) gátláskör elmélet szerint:

A dadogás a beszéd folyamat, a légzés, a hangadás, és az artikulációban résztvevő izmok koordinációs zavara.

Pszichoszomatikus elméletek figyelembe veszik az öröklött diszpozíciót, azzal hogy a pszichés tényezők szerepét hangsúlyozzák felelőssé teszik a gyermek környezetét is a beszédzavar fellépéséért.

Dadogók személyisége1. Személyiségjegyek:

- dadogók érzelmileg hajlamosak befelé fordulásra, büntudatra, kényszerességre. *introvertáltak (a szülő)*
- Túlzottan hajlanak introspekcióra → azt hiszik, hogy mások állandóan figyelik őket v. gúnyt űznek belőlük. Kisebb értékűnek hiszik magukat.

2. Logofóbia:

- beszéd^btől való félelem
- kiterjedhet beszédre v. egyes hangokra
- dadogók szófukarok, emberkerülők, introvertáltak
- úgy érzi képtelen társas kapcsolatra

3. Neurotikus tünetek:

- anyjukhoz fűződő erős érzelmi kötődés, amely szeszélyes, ellentmondásos viszonyban nyilvánul meg.
Ugyanakkor nem képesek anyjukról leválni sem. Gyakorikak egyéb neurotikus tünetek is mint pl. ~~anorexia~~, enuresis nocturna (ágybavizelő), pavor nocturna (éjjel felriadó) ^{anorexia}

4. Intelligencia:

Egyes szerzők szerint a dadogók között sok az átlagon felüli intelligenciájú. IQ nem tér el egymástól a dadogók és nem dadogók csoportjában. (intelligencia vizsgálatok szerint).

Dadogók szüleinek személyisége:

1. nagyon aggodalmas, túlgondoskodó, 65% inkább az anya (overprotectív)
2. szigorú követelő (autoritatív) 15% expresszív tünet a dadogás
3. extrém módon egyenetlen 16% (egyik szülő túl szigorú, a másik túl engedékeny)
4. nagyon igényes elvárások 2%, túl sokat vár a szülő a gyerektől.
5. normális, kiegyensúlyozott nevelés 2%.

Óvodai megsegítés lehetőségei: (logopédussal az óvodában el kell kezdeni a fejlesztést)

Beszéd fejlesztése:

Legfontosabb feladat a beszéd örömeit felkelteni a dadogó kisgyermeknél.

Emellett fejleszteni kell a kifejezőkészséget, gazdagítani a szókincset.

Vidám versikét mondani miközben minden hangsúlyos szótagot taps kísér. Amennyiben tetszik a gyereknek a vers tapsolva, soronként utána mondja. Már ilyenkor tapasztalható mennyire fokozza a beszéd biztonságát és nyugodt voltát a kifejező, hangsúlyos beszéd.

A gyermek a kezdeti bátortalanságán túljutva észleli, hogy tapsolással sokkal jobban tud beszélni.

Következő lépés: tartalmas képek megnézése és elmesélése.

„Mi áll a szoba közepén?” A feltett kérdésre a választ is megadjuk. „A szoba közepén egy nagy asztal áll”. Majd megismétli a kérdést a logopédus, amire a gyerek válaszol. Kérdést-választ tapsal kísérik. Ezután át lehet térni a mesélésre.

A szabad mesélés hangulatosabb, mint a felolvasás. Ismeretlen szavakat meg kell magyarázni. A történetek elmesélése után át lehet térni a kis élménybeszámolókra.

Óvónő tennivalói:

- nyugodt, dallamos, hangsúlyos beszédpélda
- beszéltesse a gyereket kevesebbet, ha látja, hogy fáradt
- nyugtassa meg kedves türelemmel, ha sír, kiabál pl. bábozással.
- énekeljenek sokat együtt
- képeskönyv, vers közös nézegetése
- sikerélmény biztosítása → önbizalmat fokozza
- feszültségből, félelmet keltő hatásokról tartsuk távol
- ne ismételtesse meg a rosszul kiejtett szót
- ne produkáltassa
- ne szakítsa félbe
- ne sietessük
- ne fáradjunk túl szellemileg, fizikailag

Terápiák - nap
- órák

Kiváncsi helyzet:

- extrém pozitív trauma
- hosszú ideig tartó unalom
- köhécselés

DADOGÁS VÁZLAT

1. Fogalma

2. Fajtái: kórosos

 Akut

 Kronikus

 Rekurzív

 Látens

 Egyszerű

3. A dadogás egyének

4. A dadogás megelőzése

5. A dadogás ^{kezel.} etiológiája

 - bakteriális

 - prionogen } egyszerű prionozórium

 - prionogen

6. Dadogás megelőzése

7. Dadogás művelet megelőzése

8. Ésszerű kivétel

2

hadarás → adagolás

III. Hadarás tünetei:

f hadarók nem találják helyesnek beszédüket,

A hadarás két legfontosabb ismertetőjegye a figyelmetlenség és az ún. ösztökélési zavar.

1. Pszichés jellemzői:

A) Figyelem működésének sajátosságai

- a hadaró figyelmetlen, szórakozott, dekoncentrált *hossz. peritacsiáció*
- a mentális koncentráció gyengesége sok hadarót alulteljesítővé tesz *figyelen*

B) Gondolkodás jellegzetességei:

- hadaró gyorsabban gondolkodik, mint ahogy kifejezőképességével azt követni tudná. *gyors. és spontán gondolatok - beszédmotorika*
- Hadaró gondolkodása kusza, nem jellemző rájuk a verbális gondolkodás *gyengesége*

C) Intelligencia sajátosságai:

- átlagos, de még inkább a magas IQ jellemzi őket
- praktikus intelligenciájuk jó, életvitelben tájékozottak.

D) Személyiség és a magatartás jellemzői

Ált. : extrovertáltak és labilis

Labilis személyiségjegyek:

- hadarók extrovertáltak, nyugtalanok, ingerlékenyek, változékonyak, impulzívok, agresszívek, aktívak.
- Aktivitása: minden érdekli, de érdeklődése nem túl mély, könnyen elterelhető. Sok mindenbe belekezd, de nem fejezi be.

Stabil személyiségjegyek:

- barátságos, élénk, társaságban hangadó, beszédességük néha meghaladja a kívánt mértéket.
- Hanyag magatartásuk háttérében fegyelmezetlen, a renddel, a rendszerességgel szembeni érzéketlenség áll.

A labilis képet erősíti, hogy kontaktuskészek, célratörők, öntudatosak, életvitelben jól tájékozottak, önfejűek, makacsok. Önkontrolljuk nem reális, túlértékelik magukat. *gyors. és spontán* Infantilis magatartás jellemzi őket és fellphet az adott helyzetben pillanatnyi szorongás.

2. Hadaró beszéd tünetei:

A) Veleszületett beszéd gyengeség tünetei:

Luchsinger a tünetegyüttes leírója, aki érési zavar következményének tekinti, amely az agyi szerveződésben okoz eltérést. Fejlődési késés mutatható ki a szenzoros (hallási, percepció, muzikalitás) és a motoros területen, amely a nyelvi fejlődés ütemét is befolyásolja.

Nyelvi fejlődés késésének tünetei:

- megkésett beszédfejlődés, szókincs-szegénység, diszgrammatizmus, diszlexia, diszgráfia.

B) Légzés: kapkodó, egyenetlen légzés

C) Hangadás: Rekedt vagy zöngé nélküli hangképzés, habituális diszfónia

D) Artikuláció:

Hibák nem kötődnek egy adott hanghoz, bármelyik, bárhol érintett lehet. Pontatlan, elmosódott képzés, ami a tempó felgyorsulását is segíti.

Hosszú magán- és mshzók pontatlan ejtése

- hangkivetés, szótag, szókihagyás, összevonás, torlódás, ismétlés

E) Beszédtempó és szünet sajátosságai:

- csökken a hosszú magán- és mshzók időtartama
- hadaró kétszer annyi szünetet tart, mégis megállás nélküli folyamatként észleljük → hangos szakaszok és szünetek véletlenszerűek, ritmustalan

F) Monotónia (legjellemzőbb tünet)

- szűkebb értelmezés: a hangmagasság változtatása nélkül v. minimális eltérésekkel megvalósuló beszéd hanghatását jelenti
- tágabb értelmezés: egyhangúság, unalmasság, egyformaság, amelyet a többi hangtulajdonság csekély változtatásai v. sztereotíp ismétlődései idézhetnek elő.
- Okai:
 - organikus érintettség
 - amuzikalitás
 - rövid szókapcsolatokat alkalmazó beszéd, amely nem igényel változatos dallamot
- akusztikai percepció zavara

G) Fogalmazás, spontán beszéd:

- mondatszerkesztést gátolhatja a gyér szókincs,
- diszgrammatizmus
- verbális figyelem és emlékezet hiányossága
- gondolatrohanás
- felületesség, igénytelenség
- téma végiggondolása, a lényeg megragadása, a szöveg logikai felépítése, kifejezési forma megválasztása, kidolgozása mind nehézséget okoz.
- spontán beszédében ugyanezek a hiányosságok figyelhetők meg, váratlan beszédhelyzetben a szövegalkotás még fejletlenebb

H) Szókincs-szegénység:

- tudatában van a hadaró szókincs-szegénységének,
- töltelékszavak alkalmazásával, ismétléssel, mondatátalakítással próbál magán segíteni.

I) Olvasás:

- szavak átugrása, összevonása, mondatok egybemosása, ismétlések, hezitálások, tempóváltások, szünetek véletlenszerű alkalmazás, a mondanivaló széteséséhez vezethetnek és a megértést nehezítik.

3. Egyéb tünetek:A) Mozgás és lateralitás:

- nem marad nyugton, egyik lábukról a másikra állnak, testüket fejüket rángatják, ruhájukat ráncigálják
- felső végtagokban túlmozgás figyelhető meg
- éjszaka álmukban forognak, vándorolnak, keresztben fekszenek.
- helyváltoztató mozgásaik gyorsak és váratlanok,
- dominancia túlnyomóan baloldali, keresztezett vagy ki nem alakult.

B) Ritmus és muzikalitás:

- ritmustalanság
- beszédritmus változásai véletlenszerűek, lökészerűek
- amuzikalitás jellemzi
- hadarás tünetei részlegesen eltűnnek éneklés közben.

III. Hadaró írása:

- betűket nem formálja meg, így azok jellegtelenek, felismerhetetlenek
- betűk, szótagok, szavak kihagyása, felcserélése, szóvégek elhagyása, szóösszevonás, ismétlés
- rendezetlen, kusza, csúnya kézírása a nemtörődömség mellett a rossz motoros koordinációval is magyarázható.
- gépírása a kézírással azonos tüneteket mutat
- jellegzetes hibák: ékezethiány, időtartamhiba, zöngés-zöngetlen felcserélés, betűkihagyás, ismétlés, szegmentálási hiba, betűalakítási hiba

IV. Az iskolás hadaró viselkedésének jellegzetességei és a pedagógus megfelelő attitűdje, az empátia fontossága:

Iskolás hadarók:

- érzékenyek, nyugtalanok, agresszívek, ingerlékenyek, változékony, optimista, aktív, impulzív.

- magas az önértékelésük
- helyzeti szorongás tapasztalható náluk
- hajlamosak a bagatellizálásra (tök mindegy)
- figyelmetlenek, iskolai magatartásuk nem megfelelő, meggondolatlanok, fegyelmezetlenek.

Pedagógusnak:

- következetesen lassú beszédtempót kell követelni a hadarótól
- mozgáslassításra kell nevelni, pl. testnevelés órán
- lassú beszédre pl. tapssal, kopogással kísért beszéddel nevelhetjük
- szokásos módszer a szótagoló olvasás, melyet metronómmal lehet szabályozni.
- jó módszer a lassított olvasás.
- erősen hangsúlyozott olvasás → monotónia leküzdését is segíti
- hadaró figyelmét a beszédére kell irányítani gondolatainak pontos megfogalmazására kell szoktatni
- szegényes szókincs leküzdésére verseket, színdarabokat, részleteket ajánlatos megtanulni. *szóhiányok*
- fontos, hogy megtanuljon rövid mondatokban beszélni

Az órák tervezésénél figyelembe kell venni, hogy a hadarók jó humorú egyének és ezt figyelembe véve választjuk meg a gyakorlóanyagot.

Fontos:

- nyugodt, hangsúlyos beszédpélda
- sok játékos feladattal való fejlesztés
- sikerélmény biztosítása
- bábozás
- ne követeljünk túl sokat, ha fáradt
- fontos a pedagógus gyermekközpontú beállítottsága, nagy türelme,
- legyen toleráns, empatikus a hadaróval szemben
- legyen együttműködő
- hadaróhoz való viszonya pozitív, kedves, vidám legyen
- pedagógus legyen jó humorérzékű, irónia és agressziómentes
- szakmai tudása legyen megfelelő.

18.

3. tétel

I. A dadogás és a hadarás kialakulásának pszichodinamikája (lsd. 1-2 tétel)

II. A környezet, a család szerepe, jellegzetes szülői viselkedésminták.

Az eredményes logopédiai munkának feltétele a szülők, családtagok, óvónő, tanítónő tevékeny együttműködése a logopédussal.

A szülőkkel való beszélgetés kapcsán tájékoztatni kell őket a dadogásról (esetleg hadarásról) mint kommunikációs zavarról általában. Szülővel beszéljük meg milyen módon tudnak tevékenyen részt venni a terápiában. Ne csak a gyereket ismerjük meg alaposan, hanem a családot, iskolai, társadalmi hátteret. Megismerés formái családlátogatás, szülői értekezlet, fogadóórák stb.

Családlátogatás során mód nyílik, hogy megismerjük a család tagjait, egymáshoz való viszonyukat, hangvételüket, gyermekkel kapcsolatos magatartásukat. *h. v. a. t. h. d.*

Családlátogatás során különböző típusú családokkal találkozunk:

- jól együttműködő család
- a nehézségek ellenére jól együttműködő
- együttműködő, de gyakori széthúzásokkal terhelt család
- látszatra együttműködő, de zavarok állandó gyökereivel küzdő család
- súlyosan megzavart helyzet

A családon belüli kapcsolatokban az anya szerepe alapvető, mert az anya-gyerek kapcsolat meghatározó a dadogás szempontjából, mert általában az anya a szervezője a családon belüli bonyolult kapcsolatrendszernek.

Az anya megnyerése ugyanolyan fontos előfeltétele a sikeres terápiának, mint a gyermek megnyerése.

Anyát a következő feladatokra vonhatjuk be:

- foglalkozások rendszeres látogatása
- otthoni foglalkozás a gyerekekkel
- anya beszédtempójának megváltoztatása
- nevelési attitűd áthangolása
- dadogás tényének elfogadása a családban dadogó kijavításának, ismételtetés mellőzése
- gyerek napirendjének ésszerű kialakítása

Anyai együttműködés típusai:

- nagyfokú terápiás készenlét, teljes mértékű együttműködés, tanácsok ötletes alkalmazása
- kooperációs hajlandóság, de az anya nem rendelkezik a megfelelő alkalmazás képességével,
- felületes kooperáció, azonosulás, odafordulás és elmélyedés nélkül
- az együttműködés hiánya

Szülői nevelés, attitűdök:

- overprotectív 65% túl gondoskodó (anya)
- szigorú követelő 15%
- extrém módon felemás 16% (egyik túl szigorú a másik túl engedékeny)
- igényes elvárások 2% (túl sokat vár el a szülő)
- kiegyensúlyozott 2%

III. A hadarók és a dadogók személyiségjellemzőinek ismertetése és összehasonlítása:

Dadogó személyisége:

- introvertált kevésbé dominánsak
- szorongásuk pillanatnyi és beszédhelyzethez kötött
- érzelmileg befelé fordulásra hajlamos, büntudatra kényszerességre
- azt hiszik mások figyelik őket és gúnyt űznek belőlük
- beszédétől való félelem, logofóbia jellemzi őket
- anyjukhoz fűződő erős érzelmi kötődés jellemzi
- gyakoriak a neurotikus tünetek: anorexia, emuresis stb. *parter ucskura*

Hadaró személyisége:

Labilis tulajdonságok:

- extrovertáltak, nyugtalan, ingerlékeny, változékony, impulzív, agresszív, aktív (minden érdekli, de nem mélyen)

Stabil tulajdonságok:

- barátságok, élénk, társaságban hangadó, beszédességük meghaladja a kívánt mértéket.
- kontaktuskészek, célratörők, öntudatosak, életvitelben jól tájékozott, önféjük, makacsok.
- Önkontrolljuk nem reális, túlértékelik magukat, infantilis magolás jellemzi őket.

Összehasonlítása:

1. A dadogás, hadarás elsősorban a verbális kommunikációt érintő zavar.
2. Nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani a metakommunikációnak
3. Dadogás, hadarás hatása bizonyos személyiségvonásokban és viselkedésben is megnyilvánul, mint pl. önkép és szorongásosság.
4. A dadogás, hadarás a kapcsolatteremtés zavara is, amely befolyásolja a szociális magatartást.
5. A dadogás, hadarás tünetei a mozgásban is tükröződnek, amely befolyásolja a megjelenést.
6. Mindkettő a beszéd folyamatosságát érinti.
7. Elsősorban a verbális kommunikáció sérül, de az egész személyiség is.
8. Mindkettő hatással van a családra és a környezettel való kapcsolatra.

Különbségei:

1. Hadaróknál nem észleljük a görcsös megakadást
2. A beszédre való figyelem összpontosítás után a hadaró beszéde javul, dadogóé romlik.
3. Hadarót nem zavarja beszédhibája, dadogó szenvedni a miatt
4. Idegenek előtt a hadaró jobban, dadogó rosszabban beszél.
5. Családi körben a hadarás tünetei fokozódnak, a dadogásé csökkennek.

IV. Dadogás, mint kommunikációs zavar. Dadogás tünetei, enyhülése – súlyosbodása. (1. tétel)

V. A dadogás gyakorisága, megjelenésének leggyakoribb időpontjai:

Átlagnépesség: 1,5-2%. Nemek szerint 77,9% fiú, 22,1% lány.

Dadogás gyakorisága függ a nemtől és az életkortól.

- férfi túlsúly (3:1) öröklődés, elfojtott érzelmek (férfias viselkedés)

Fizikai magyarázat:

- a fiúk között gyakoribb a ^{gyerekkori} gyakori halálozás, szülési sérülés, gyerekkori betegség, betegséggel szemben kevésbé ellenálló.

Genetikai tanulmányok: nemhez kötötten öröklődik. A dadogás alapja genetikus, de kialakulásához speciális környezeti hatások jelenlétére van szükség.

Hormonális hatások: a tesztoszteron nemi hormon szintje magasabb férfiakban.

A tesztoszteron csökkenti a bal agyfélteke működését, ahol a beszédközpont van, növeli a kockázatát a beszéd és nyelvi zavarok valamint a dadogás megjelenésének

Pszichológiai magyarázat:

A nemek közötti különbségek a környezeti stressz következményeként jönnek létre. Fiúkkal szemben fokozottabbak a társadalmi követelmények, a szülők elvárása más a fiúkkal és a lányokkal. A fiúk később érnek, mint a lányok mégis magas elvárásokkal néznek szembe, amik frusztrációhoz vezethetnek.

Életkor szerint:

- Az ún. élettani dadogás 2-3 éves korban lép fel.
- Ez az önálló mondatalkotás kora,
- Kognitívan ki tudja magát fejezni, de motorikusan még nem.
- Óvodáskorra csökken a dadogók száma, mert ez egy nyugodtabb időszak
- Iskoláskorban megint nő a dadogók száma, mert meg kell szólalniuk, stressz helyzet áll elő. Több fegyelmet és nagyobb önállóságot követel az iskola
- Társakkal való versengés, esetleges gúnyolódás nagy megterhelést jelent.
- Az osztályban csak akkor beszélhet, ha kérdezik, a tanár gyors választ vár. Ez a gyerekekben komoly emocionális feszültséget teremt.

- *háttérrel - feladatok (affektív reakción előzve)*

VI. Az iskolás dadogó nehézségei a tanítási órán.

Pedagógus segítségadásának lehetőségei:

- szabad az órán dadognia
- akkor lesz képes a pozitív beszédélmény ajánlatainkat elfogadni, ha nem várjuk el tőle, hogy kedvünkét feladja dadogását.
- Megtanulja, hogy magára vállalja a felelősséget a dadogásért és hogy segítségünkkel megtalálja a leküzdés útját.
- Közös munka előfeltétele a bizalmon alapuló viszony
- Együttesen akarunk megtanulni célzott tevékenységeket és azokat együttesen végzi
- Tanárnak partnerként kell venni a gyereket
- Gyereket olyannak kell elfogadni amilyen
- A gyerekek bármikor dadognak
- Nem a teljesítmény, az élmény a fontos
- Szabad hibáznunk és próbálkoznunk olyan dolgokkal is, amelyek nem sikerülnek
- A haladás a gyerek elhatározásából és lehetőségeitől függ.

Pedagógus segítségadása:

- Semmit ne tegyen meg a gyerekeknek, amire ő maga is képes
- Új dolgokat meg kell tanulni, ezt a tanulási folyamatot nem vállalhatja át
- Negatív érzelmei is lehetnek, amelyeket meg kell tanulni elfogadni
- Parányi lépések is haladást jelentenek
- Magát és a gyereket is megvédi a veszélyektől, túlterheléstől.
- Nem az a dolga, hogy elképzeléseit keresztülvigye
- Nem az a dolga, hogy a gyerek akaratához alkalmazkodjon.
- Visszalépések adódhatnak, de nem képezheti rezignáció okát.
- Közös munka kreativitást és örömet okozzon mindkettőjüknek, így az órák élménnyé válnak.

A későbbi és dadogás megfigyeléssel szemlélődés
és öszelosszultása

Hadás		Dadogás
+	Örökletesség apri algn	+
+	velesületet beszédgyorsodg	+
tudatosság hiánya	beszédzavar	tudatosság
jobbán kevés	szűk figyelem	rosszabbul kevés
rosszabbul beszél	otthoni környezetben	jobbán beszél
jobbán érthető nem tud felgyorsulni	rövid válaszok	rosszabbul beszél, megakad
jobb	ismétlés	rosszabb
jobb	hangos olvasás	rosszabb
gyakran extrovertált stílus	gertusok	szegényes introversált stílus (nemotikus típus)
tiltotti irányítás	beszédritmus, zavar	énlíp hiánya
minos görösös megakad		van görösös megakad
nem zavarta beldöntés		kevesd miatt
jobbán kevés	idegenek előtt	rosszabbul kevés
	a verbális kommunikáció értelme	logotikus = beszédrel való felülés
élet, hangos		

18. TÉTEL

Darwinogás ^{érzelmi élmények viselkedésére gyakorolt hatása} pszichodinamika

- konvergencia elvetei (örökéletesség) családok kialakulásában
laterális dominancia
velésülési készségek
szexuális kábilítás
korai gyermekori agyszemlélet
szexuális és egyéb viselkedés

pszichogás

- neurózis
- szexuális gátlás
- gitt-kész
- tiltsok követhetőség
- korongás
- szexuális neurózis gátlás
- érzelmi alacsony készségek
- eh köznevelés
- anya gyermek típus
- szexuális hatás
- újfelismerés

- pszichodinamika (velésülési
- miniszteri agyszemlélet
- meli-bábilítás
- emocionális stresszkezelés
- a beágyazásban részvevő
szexuális koordinációs zavarok

szexuális: introvertál + labilis + közföldi + neurotikus tünetek +
+ intelligencia + miniszteri + szexuális

Kialakulás:
szexuális
készségek típusa - extrém szexuális típusok
- hasonló típusok (konvergencia)
- hasonló típusok (konvergencia)

Darwinogás pszichodinamika

- genetika (örökéletesség, organikus) ingereket, viselkedés, készségek
- pszichika (szexuális gondolkodás, intelligencia, szexuális)
- nyelv (velésülési készségek, nyelvészet, fej, kéz, láb, arckifejezés, beszéd, mozgás, figyelem)
- szexuális, laterális
- szexuális, miniszteri

Prediktivmarketing

- figyelemelter
- dekoncentráció
- ábrázolás
- gondolatokhoz hozzájárulások
- verbális gondolatok
- koncentrációk igazságtétele

19.

4. tétel

Dacoréni: A beszéd folyamatosságát működés, tónus, rous-kezeses görögön ma utyik meg, helyrehozhatóság, egyetemes egyetemes, kellen- rőse vesekent hittel, kellen. pszichológiai- rőnei jellemző kóma zavar.

A dadogás fajtái:

1. **Élettani dadogás:** (nem dadogás) Fiziológiai (beszéd fejlesztés)

- beszédmozgások még gyakorlatlan volta
- szókincse sem elég gazdag
- sokkal többet szeretne közölni, mint amire képes kezeses meg - egyed megjelölés ditkrep
- dadogás kialakulásáért a szülők hozzáállása érintés felelős
- tanács szülőknek: ne mondják a gyerekeknek, hogy dadog, ne ismételtessék meg a rosszul kiejtett szót, ne produkáltassák, stb.

2. **Hadarásos dadogás:** stukturális diszfunkció
Idegrendszer durvább vagy finomabb károsodása finommotorikus zavarhoz társuló dadogás.

3. **Dysarthiás dadogás:** lesio = sérülés, akromi, kezeses
Háttérben organikus agyi áll.
Szülési sérülés, RH összeférhetetlenség, anya-gyerek, baleseti koponyatrauma.

4. **Dysphatikus dadogás:**
Centrális eredetű organikus beszédzavar áll fenn, amely afáziával együtt léphet fel és cerebrális góc-megbetegedésnek tekinthető. Oka: közlekedési baleset, agyi trauma, epilepszia.

5. **Hystériás dadogás:** Pszichopatológia
Jellemzősége: szóttagok, szavak vagy egész szósorok ismétlése. Tónus, klónus nem jelentkezik.
Fejlesztés : (4-5 év) Pszichés akromi kezeses jelentős egyed kezeses

proszabóti
valaszt
136
újítok

6. **Traumás dadogás:**
- prolongált elnémulás, a zöngétlen vagy zöngétlenné vált kezdő vokálisok elnyújtása
- szó elején vagy végén szereplő vokális elnyújtása
- beszéd közben néma, vagy hangos zokogásszerű hang hallható
- nem fokozatosan alakulnak ki a tünetek, hanem akut módon lépnek fel, mindjárt rögződnek és általában változatlanok.

Első tünet: súlyos ijedtség élményre vezethető vissza. Pl. közlekedési baleset, villámlás, zuhanás stb.

- szemét, száját kitéríti a bénító ijedtség hatására
- hangszálak leblokkolódnak
- légzés-előretolás → a hang csak a kilégzés végén vagy újabb belégzéskor válik hallhatóvá.

Második tünet: a félelem-sokk tünete → egy jövőben bekövetkező veszéllyel függ össze és nem bénító, hanem szorongást, feszültséget kiváltó.

Harmadik tünet: zokogás-tünet: amely villámgyors rekeszizom kontrakció (csuklás) következtében szájon vagy orron át rövid inspirációs lökés-ként, időnként horkolásszerű hangot hoz létre. Gyerek lelki életét feldúló élményre vezethető vissza.

Traumás dadogás tünetei:

hirtelen lépnek fel, lelki megrázkódtatás hatására ijedtség, bénulás, félelem, feszültség hatására alakul ki a trauma tünetek azonnal rögződnek és nem változnak.

Megsegítés lehetőségei:**1. Légzőgyakorlatok:**

- Elősegíti a dadogás javítását a helyes légzés, a légzési automatizmusok folyamatossága, tudatos légzésszabályozás készsége.
- A légzőgyakorlatok megválasztásában szempont a dadogás súlyossága
- Független a dadogó életkorától is a légzőgyakorlatok módszerének megválasztása

a) élettani légzés és beszéd-légzés

dadogóknál a beszéd-légzés görcsös megakadások következtében sérült.

b) hasi légzés kialakítása

- belégzéskor a has emelkedik, kilégzéskor pedig süllyed, utána fekvő, majd ülő helyzetben folytatódik a gyakorlás.
- A hasi légzés további gyakorlása hangadással összekapcsolva történik.
- Hasi légzés szabályai:
- csak belégzés után kezdjen beszélni csak kilégzésre adjon hangot.
- Be és kilégzés is szájon keresztül történjék, legyen hangtalan, zöreje nélküli
- Belégzés könnyű és rövid legyen kilégzés hosszú és jól beosztott
- Belégzéskor emelkedik a has, kilégzéskor süllyed
- a mellkas nem vesz részt aktívan a kilégzésben
- vállak mozdulatlanok
- belégzést nem szabad szünettel elválasztani kilégzés után meg kell állni 2-3 mp-re az újabb belégzés előtt.
- Egy kilégzésre 3-4 szót kell mondani
- Fontos a laza testtartás

2. Lazítógyakorlatok:

Az ellazulás az egész terápia elsődleges feltétele.

- megnyugtató légkör teremtése
- Schultz féle relaxációs technika segítségével és megfelelő terápiás légkör megteremtésével biztosíthatja.

3. Mozgásos gyakorlatok:

Bizonyos mozgásformák oldják a görcsös megakadásokat. Óvodáskorú gyermeknél a könnyebb játékosabb, egyszerűbb mozgást alkalmazzuk. Iskolásnál, a napi tevékenységével testneveléssel kapcsolatos mozgásformákat emeljük ki. Megtervezendő a sportolás, amellyel kiegészíthető a dadogás terápiája. Pl: úszás – légző és izomtónust szabályozza, könnyebb labdajáték a reakciókészség fokozására, egyenletes tempójú kocogás, futás a szabályozott mozgások kialakítására. Nem ajánlatos a dadogók versenyszerű sportolása. A beszéd is mozgássor.

A mozgások gyakoroltatásával tökéletesedik maga a beszédmozgás is. Másik lényeges szerepe, hogy a beszédhez kapcsolt mozgás részben eltereli a figyelmet a beszéd nehézségeiről.

A mozgással történő beszédindításnak rendkívüli terápiás jelentősége van.

Mozgásos elemek:

1. Terpeszállás, karmozdulatok és a be és kilégzés kísérése, ívalakban fel és le
2. Csipőre tett kezek a be és kilégzést a könyök hátrahúzása kíséri
3. Tarkóra kulcsolt kezek belégzéskor hátra húzódnak kilégzéskor visszatérnek eredeti helyzetükbe.
4. Izomlazítás (gimnasztikai gyakorlatokkal)
5. Utemjelre és ritmusmozgásra végeztetett direkt beszédgyakorlatok
6. Mozgássorok kivitelezése ritmikus beszédgyakorlatokkal kapcsolva.
7. Beszéd indítása és kísérése tapssal, dalolással
8. Beszéd indítása és kísérése járással
9. Beszéd indítása és kísérése comb ütögetésével
10. Beszéd indítása és kísérése helyben dobbantással.

4. BESZÉDGYAKORLATOK

Előmondás, utánmondás majd az önálló beszéltetés fokozatain keresztül jut el a dadogó a spontán, folyamatos beszédhez. Jól összeállított beszédgyakorlatokban a dadogó a kifejezetten ritmizált, hangsúlyos beszédet tanulja meg, majd a természetes ritmusú természetesen hangsúlyozott beszéd elsajátításával fejezi be a terápiát.

a) beszédgyakorlatok direkt módszerekben

izolált hang – szótag – szó – mondat – rövid összefüggő beszéd, általában kis történet a sorrend.

Kanizsaj:

- magánhangzók tiszta képzése
- mássalhangzókkal kezdődő szavak és mondatok gyakorlása
- mássalhangzó torlódás a szó kezdésnél
- szövegek gyakorlása

b) beszédgyakorlatok pszichológiai módszerekben:

- természetes beszéd gyakorlására törekedtek
- képről mondanak rövid mondatokat
- egyes mondatok utánmondását a kis történetek utánmondása követi
- végül arra ösztönzi a dadogót, hogy maga olvasson el egy kis mesét
- ezután a dadogó elmondja a történet tartalmát
- a pszichológiai módszerek nem a beszédgyakorlatokra, hanem a pszichoterápiára helyezik a fő hangsúlyt.

c) beszédgyakorlatok a komplex módszerekben:

Seeman: a hangsúlyt a pszichoterápiára helyezi, de nem veti el a beszédgyakorlatokat.

- alkalmaz légző és lazító gyakorlatokat
- asszociációs gyakorlatok rendszerében a szókincs és a gyors mondatalkotás gyakorlatait különíti el.

Szókinccsgyakorlat: gyakori szókapcsolatok, valamint grammatikai szókapcsolatok gyakorlása szerepel. Rokonértelmű és ellentétes fogalmak keresése. Szócsoportok mellett szósorok összeállítását is végzi.

Gyors mondatalkotás:

Adott hívószóra alkosson egyszerű mondatot!

A hívószavak átadását egyre gyorsítják. Majd hosszabb mondatokkal is meg lehet próbálkozni, mert minden gondolat újabbat vált ki és továbbfűzik az eredetit.

d) összefüggő szöveges beszédgyakorlatok:

Vinczéné B. Etelka sz: szöveges gyakorlatok 3 fő típusa:

- emlékezetre támaszkodó szövegyakorlatok
- szemléletes szituációra támaszkodó, irányított összefüggő szöveges beszéltetés
- spontán beszéd

PSZICHOTERÁPIA SZEREPE A DADOGÁS KEZELÉSÉBEN

A pszichoterápia célja a neurotikus személyiségstruktúra korrekciója. A munka a szorongások, elfojtások feloldására, ösztöntörekvések jobb feldolgozására a realitáshoz való megfelelőbb alkalmazkodásra irányul. Általában játékterápiát alkalmaznak

- gyermek nemcsak kifejezi, fel is dolgozza a konfliktusait
- bizalomteljes kapcsolat kialakítása
- toleráns, elfogadó, szeretetteljes odafordulás
- közös kölcsönös történetmesélés is jó hatástökű
- gyermek kitalál egy történetet, melyre a kezelő egy másik hasonló jellegű mesével válaszol
- játékterápia fontos követelménye, hogy a gyermek tudja, hogy bizonyos határok, szabályok rá is vonatkoznak.

Játékterápia szempontjai: én-erősítés

kapcsolatteremtés

katarzisz

belátás

realitás kipróbálása

szublimáció = a rossz ösztöni indítékot magasabb

reális célra fordítja

RIT – rituálinnovatív terápiát egy m. pszichológus, Juhász Sándor dolgozta ki 1981-ben.

RIT terápia megjelenésbeli, pszichomotoros és rituális önismeret fejlesztésén alapul.

1. találkozási rítus
2. újjászületési rítus
3. kötetlen mozgásimprovizációk
4. verbális feltáró és feldolgozó kommunikáció
5. búcsúzási rítus

A pszichoterápiának, a RIT-nek is a személyiségfejlesztés a célja.

A dadogás beszédbeli akadályozottságot jelent. A beszéd az önkifejezés, a Kapcsolatteremtés; az önmegismerés egyik eszköze. Ezeknek a funkcióknak a megfelelő működése eredményezi az egészséges énkép kialakulását. A dadogó számára a csoport olyan gyakorlótér, amelyben ezeknek a funkcióknak a fejlesztésével is változhat az énkép. A dadogóknál a beszédbeli önkifejezés nehezített, ezért kézenfekvő egy nonverbális terápia választása. Nonverbális kifejezőeszközök fejlesztése erősítőleg hat a verbális kifejező eszközre. Nonverbális terápiákban központi szerepet kap a mozgás.

A terápia két fő feladata:

- az érzelmi feszültségeket, amelyek létrehozták a dadogást mozgáshoz kötötten fel kell oldani
- a megbomlott kommunikációt rituális keretek között újra kell kialakítani, fejleszteni.

A RIT a dadogás (hadarás) kezelésében hatékony eljárás:

- javulás következik be a verbális, nonverbális kommunikációban
- pozitív változás lép fel az önértékelésben és a viselkedésben oldódik a szorongás és a szorongásosság
- szociális magatartás megváltozik
- harmonikusabbá, oldottabbá válik a mozgás.

Somatogén elváltozások

- az ad. reakció, növekedés a szervezet károsodásai
v. biokémiai rendellenességei
- érzéketlenség (apai dög, családi kóros, 3:1)
- lát. dem.
- vesez. b. sz. csomóp.
- vegetatív káros.
- konstitúció (görögös betegségre való hajlam)
- kora szervi működés megkezdése
- fertőző is lehet

Psychogén elm.

- neurózis
- neurosis
- pszichotikus károsodás, pszichózis
- elzáródott komplexum
- anya-gyermek
- pszichotikus károsodás, pszichózis
- elzáródott komplexum
- pszichotikus károsodás, pszichózis
- pszichotikus károsodás, pszichózis

Psychosomatikus elm.

- vesez. diszplázia + más szervi + pszichotikus károsodás
- endokrinális károsodás
- pszichotikus károsodás (pszichotikus károsodás + más szervi károsodás)